

Universitätsbibliothek Wuppertal

**DIONYSII || LAMBINI MON-||STROLIENSIS RE-||GII
PROFESSORIS,|| IN || Q. HORATIVM FLACCVM EX FIDE
ATQVE || AVCTORITATE COMPLVRIVM LIBRORVM
MANV-||scriptorum à se emendatum, et aliquoties
recogni-||tum, ...**

Horatius Flaccus, Quintus

Frankfurt/Main, 1577

Ode 1

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1066](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1066)

CARMINVM LIBER

TERTIVS.

Ode 1.

Non opibus, aut honoribus: sed animi tranquillitate
vitam beatam effici.

DI profanum vulgus, & arceo.
Fauete linguis. carmina non prius
Audita, musarum sacerdos,
Virginibus, puerisque canto.
Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Iouis,
Clari gigantéo triumpho,
Cuncta supercilio mouentis.
Est ut viro vir latius ordinet

B *Arbusta sulcis: hic generosior
Descendat in campum petitor:
Moribus hic, meliorque fama
Contendat: illi turba clientium
Sit maior, equa lege necessitas
Sortitur insignis, & imos:
Omne capax mouet urna nomen.
Destructus ensis cui super impia
Cervice pendet, non Siculae dapes
Dulcem elaborabunt saporem:
Non auium, citharæq; cantus
Somnum reducent. somnus agrestium
Lenis virorum non humileis domos
Fastidit, umbrosamque ripam:*

C *Non zephyris agitata Tempe.
Desiderantem quod satis est, neque
Tumultuosum sollicitat mare,
Nec seuus Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis Hædi.
Non verberata grandine vineæ,
Fundusque mendax, arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.
Contracta pisces equora sentiunt,
Iactis in altum molibus. huc frequens
Cementa dimittit redemptor
Cum famulis, dominusque, terræ*

E *Fastidiosus. sed timor, & mina
Scandunt eodem, quò dominus: neque
Decedit arata triremi: &
Post equitem sedet atra cura.
Quòd si dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum sidere clarior
Delenit usus: nec Falerna
Vitis, Achameniumque costum:
Cur inuidendis postibus, & noua
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Diuitias operosiores?*

ODI PROFANVM VVLGV[S] arcebantur non initiati, & profani à sacris, quos Græci βεβήλας, καὶ ἀμύητος appellant. Plato θεωρητικῶ. ἀθροὶ δὴ θεωρητικῶν μήτις τῶν ἀμύητων ἐπακίη. id est, contemplare igitur circumspiciens nequis profanorum, & non initiatorum exaudiat. Theocr. in Amarillide. ζαλῶ δὲ φίλα γυνὴ Ιασίωνα, ὅς ποσσὶν ἐκύρησον, ὅσ' εὐπευσίῳ βέβαλοι. id est, fortunatum Iasionem existimo, quia consecutus est, quæ non audietis vos profani. Res graueis & serias, atque è media philosophia petitas, mysteriorum denique quodammodo simileis, non ludicras, neque amatorias cantaturus, homines prauis opinionibus imbutos & corruptos, atque iccirco vtilissima ad vitam bene instituendam præcepta respuentes, ab his carminibus, tanquam profanos à sacris & mysterijs, arceat.

FAVETE LINGVIS] εὐφημίη. bona verba dicite: male nominatis Parcite verbis, vt loquitur Od. 14. huius lib. Tibul. eleg. 11. lib. 2. Dicamus bona verba (venit natalis) ad aras. Quisquis ades
n ij lingua

A *lingua vir, mulier que faue.* Virg. lib. 5. *Æne. Ore fauete omnes, & cingite tempora ramis.* Eurip. Iphigen. *πῶς δ' ἐν μέσῳ Τελθύβιος, ὃ τὸ δ' ἦν μέλον, εὐφημίαν ἀείπει, καὶ στήν σρατῶν.* id est. Cum autem in medio stetit Talthybius, cui hoc erat curæ, bona verba, & silentium exercitui prædicauit. *Fauentia* (inquit Festus) bonam ominationem significant. Nam præcones clamantes populum sacrificijs fauere iuebant. fauere enim est bona fari. Propert. lib. 3. de pugna nauali Actiaca, *Sacra facit vates, sint ora fauentia sacris.* & bene ominari dicuntur, qui bona verba loquuntur. Cic. in Bruto. *Hortensij vox extincta fato suo est, nostra publico. Melius, queso ominare, inquit Brutus.* Idem lib. 1. de diuinatione. *hominum voces vocant omina: quæ maiores nostri quia valere censebant, iccirco omnibus rebus agendis, quod bonum, faustum, fortunatumque esset, præstantur: rebusque diuinis, quæ publice fierent, ut fauerent linguis, imperabatur: inque serijs imperandis ut iuibus & iurgijs se abstinere.*

MVSARVM SACERDOS] ego Horat. vates, & qui mularum sacra tracto. sic Virg. Georg. 2. *Me verò primùm dulces ante omnia musæ, Quarum sacra fero ingenti percussus amore, Accipiant, &c.*

B *VIRGINIBVS PVERISQVE]* ut castis, integris, incorruptis, & ab omni flagitij & sceleris macula puris.

CLARI GIG. TRIUMPHO] de quo Hesiod. in Theogonia. & diximus supra ad Oden 19. lib. 2. & idem Hor. Od. 4. huiuslib. *Scimus ut impios Titanas, immanemque turmam Fulmine sustulerit caduco.*

CVNCTA SVPERC. MOV.] Hom. il. a. 7. *καὶ κλυτὰ τεύχεα π' ὀφρύσι νεύσε Κρονίων.* id est, dixit, & nigris supercilijs annuit Iupiter. sequitur paullo post, *μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὀλυμπον,* id est, magnum autem commouit Olympum. & Virg. 9. *totum nutu tremefecit Olympum.*

EST VT VIRO VIR] sic loquuntur Græci: *ἔστιν ὧς, vel ἔστιν ὀπως.* i. fieri, vel euenire potest, ut: rursus non est, ut: *ὄκ' ἔστιν ὀπως.* epist. ad Iccium lib. 1. *non est ut copia maior Ab Ioue donari possit tibi.* Ostendit. varia hominum esse ingenia ac studia, Fieri (inquit) potest, ut alius alio plus agri habeat, quod arboribus ordinatim conferat: alij se ad honorum petitionem conferant, atque horum rursus alius nobilitate fretus petat: alius moribus & bona existimatione sit superior: alius plures habeat clienteis.

IN CAMPVM] Martium, in quo comitia habentur. verbo autem descendendi vsus est, quia ex urbe Roma antiqua in campum Martium venienti descendendum erat. M. Cælius epist. 4. ad Cic. lib. 8. *At qua spe, quam certa opinione descenderat?*

NECESSITAS] ἀνάγκη, eadem (ut quidam volunt) quæ εἰμαρμένη, id est, Parca. vide annot. ad Od. 35. lib. 1. Plutarchus tamen necessitatem distinguit à Parca, seu fato.

SORTITVR] λαχάνει, sorte ducta capit. ex quo λάχσις, quæ temeritate quadam, & sine delectu homines vita spoliatur: & qua arbitra, alia alij viuendi & moriendi condicio (quam Horatius fortem nominare solet) contingit.

INSIGNEIS ET IMOS] *Pallida mors equo pulsat pede pauperum tabernas, Regumque turres:* Od. 4. lib. 1. vide plura ad Od. 28. lib. 2. insignis autem, id est, ἐπισημῆς, ἐπιφανής, clarus, & nobileis, & in summo honoris gradu constitutos: sup. Od. 34. lib. 1. *& insignem attenuat deus.*

IMOS] infimos, humileis, obscuros. **OMNE CAP. MOV. VRNA NOM.]** vide, quæ de vrna & fortibus diximus sup. ad Od. 3. li. 2.

DESTRUCTVS ENSIS CVI] ei, cuius ceruicibus impendit ens destructus, nullæ quantumuis apparatus, & opiparæ epulæ, suaues, aut gratæ poterunt esse. respicit autem notissimam de Damocle Dionysij assentatore historiam: *qui cum in sermone copias, opes, maiestatem illius dominatus commemoraret, ac predicaret, negaretque unquam quemquam beatiorem fuisse: iussit eum Dionysius fortunam experiri suam: collocandum curauit hominem in aereo lecto, strato pulcherrimo textili stragulo, magnificis operibus picto, abacisque complureis ornavit argento, aurisque calato, tum ad mensam eximia forma pueros delectos iussit consistere. aderant unguenta, corona: incendebantur odores, mensa conquistissimis epulis exstruebantur. fortunatus sibi Damocles videbatur. In hoc medio apparatu fulgentem gladium è lacu nari seta equina appensum demitti iussit, ut impenderet illius beati ceruicibus. Ita nec pulchros illos administratores aspiciebat, nec plenum artis argentum, nec manum porrigebat in mensam: iam ipse destuebant corona: denique exorauit tyrannum, ut abire liceret, quod iam beatus nollet esse. Hæc sunt M. Tull. Tusc. li. 5. declarabat autem Dionysius (inquit idem Tull.) nihil esse ei beatum, cui semper aliquis terror impedeat.*

SICVLÆ DAPES] Siculæ dapes, & Syracusanæ mensæ prouerbij locum obtinent. lege Athē. lib. 12. Plato. lib. 3. de repub. *Συρακουσίων δὲ ὁ φίλος πρῶτον, καὶ Σικελικῶν ποικιλίαν ὄψων, ὡς ἑοικας, αἰνεῖ.* M. Tull. lib. 2. de finib. *sit voluptas non minor in nasturtio illo, quo vesci Persas esse solitos scribit Xenophon, quam in Syracusanis mensis, quæ à Platone grauius vituperantur.* Idem lib. 5. Tusc. *Quod cum venissem, vita illa beata, quæ ferebatur, plena Italicarum, Syracusanarumque mensarum, nullo modo mihi placuit, bis in die saturum fieri, &c.*

DVLCEM ELAB. SAP.] id est, exquisitissimæ, summæque artificio, & studio conditæ, & apparatus epulæ, ei videbuntur insuaues, cuius in animo curæ graues, & terrores, & angores, ceteraque animorum pestes infideant. *elaborabunt autem scriptum est in cod. Don. Faer. Vatic. 2. Torn. non, elaborarunt, ut habent vulgati.*

SOMNVN REDVCENT] in nonnullis veteribus cod. scriptum est *reducet*: sed secutus sum cod. Don. Faer. 2. Vatic. Torn. & vulg.

SOMNVS AGREST. LENIS] somnus lenis non spernit humileis agrestium hominum domos, neque umbrosam ripam, id est, dormiunt plerumque suauius in suis tuguriolis rustici, & tenues homines, quam reges & dynastæ in suis ædibus sumtuosissimis, atque instructissimis.

FASTIDIT] spernit. semper Horatius hoc verbum cum acculandi casu coniungit: quod non item solet M. Tull. ex epli causa, epist. 3. lib. 1. *Fastidire lacus & riuos ausus apertos.*

A TEMPE] sup. Od. 7. lib. 1. *Theffala Tempe.*

DESIDER. QVOD SATIS EST] qui quantum satis est, desiderat, non nauigat, neque se maris periculo committit, vt mercibus commutandis rem faciat, atque augeat. sic Od. 29. huius li. *Non est meum, si mugiat Africis Malus procellis, ad miseris precos Decurrere.* sic Hesiod. ἐργ. καὶ ἡμ. de ijs, qui iustitiam colunt. θάλασσαν δ' ἀγαθοῖσι διαμπερές, ὅδ' ἐπινεῖων Νείσοισι καρπὸν δὲ φέρετ ζείδωρος ἀπύρα.

TVMULTVOSVM] quod timorem multum incutit. *Tumultus enim est perturbatio tanta, vt maior timor oriatur. vnde etiam nomen ductum est, tumultus.* Cic. Philip. 8.

SOLLICITAT] sollicitum reddit, & quasi e sede mouet.

NEC SÆVVS ARCT. CAD.] Plautus in Rudente, *Arcturus signum sum omnium quam acerrimum: vehemens sum exorians: cū occido, vehemētor.*

AVT ORIENTIS HÆDI] oriuntur hædi stium post Capram, sole Sagittarium permetiente. Virg. Georg. 1. *Præterea tam sunt Arcturi sidera nobis, Hædorumque dies seruandi, & lucidus anguis,*

B *Quam quibus in patriam ventosa per aquora vectis Pontus, & Austriferi fauces tentantur Abydi.* ὅταν ἀναπλάσωσι οἱ ἔριφοι (inquit interpret Theoc.) ἀρχαίνας ἢ θάλασσα. id est, orientibus hædis sæuit mare.

NON VERB. GRAND.] epist. ad Albino-uan. lib. 1. *non quia grando Contuderit viteis.* χαλαροκόπιαν nominant Græci.

FVNDVSQVE MENDAX] ἡ ἀπιστος. fundus in fidelis. fundus, qui non respondet votis, aut expectationi agricolæ. epist. ad Mæcenat. 2. lib. 1. *Spem mentita seges.* contra Od. 16. huius lib. *& segetis Certa fides mee.* videtur autem hoc loco sterilitatis agrorum causas enumerasse, nimiam siccitatem, imbreis immoderatos, incendium, hiemis præter modum frigida iniuriam: quæ omnia ponit & Xenocr. in Axiocho his verbis: *νῦν μὲν αὐχμὸν, νῦν δὲ ἐπιμβρίας, νῦν δὲ ἐπίκαιρον, νῦν δ' ἐρουσίβλι, νῦν δὲ θάλασπος ἀκαρπὸν, ἢ κρυὸς.* id est, nunc enim siccitatem, nunc imbreis immoderatos, nunc rubiginem, nunc calorem intempestiuum, aut frigus: & Xenoph. in Oeconomico: *Ἐπὶ δὲ τῆς γεωργικῆς πλείστον ἐστὶν αὐτῶν πρὸς ἀδύνατα παροισσῆαι. καὶ γὰρ χαλαραὶ, καὶ πάλιναι εἴσιτε, καὶ αὐχμοὶ, καὶ ὄμβροι ἐξαιτίοι καὶ ἐρουσίβλι, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ καλῶς ἐγνωσμένα, καὶ πεποιημένα ἀφαιροῦνται.* id est, Præterea plurimæ res artis agri colēdi, eiusmodi sunt, vt eas homo prouidere nō possit. Nā & grandines, & pruina, & siccitates, & imbrse immoderati, & rubigines, & alia quædam sæpenuerò, quæ pulchrè sunt cogitata, prouisa, & effecta, de manibus eripiunt. & Lucret. lib. 5. *Et tamen interdum magno quasita labore, Cū iam per terras frondent, atque omnia florēt, Aut nimis torret feruoribus ætherius sol: Aut subiti perimunt imbres, gelidæq; pruina, Flabræque ventorum violento turbine vexant.*

C NVNC TORR. AGR. SID.] ἀσφοβόλιον, & σφακελισμὸν putabat significari Germanus Valens: id est, siderationem, quæ tūm euenit, cū arbores pestifero aliquo sidere afflantur, atque adeo

percutiuntur. ex quo ἀσφοβόλιον, seu ἀσφοβόλιον dicuntur. ego putabam vel ἐπίκαιρον describi, id est, incendium, seu æstum immoderatum, ex quo rubigo oritur: vel vredinem. tale ferè illud est Oda 16. epod. *nullius astri Gregem æstiuosa torret impotentia.*

CONTRACTA PISCES ÆQVORA] pestea quàm immodicum pecuniæ quærendæ studium reprehendit, atque infectatus est, incipit nunc suæ ætatis hominum luxuriam, atque ædificandi insolentiam exagitate, qui terra continente non contenti in mari ædificant. eleganter autem, & venustè piscis ait sentire maria fieri contractiora ædificiorum magnitudine, & fundamentorum, quæ in mare iaciuntur, molibus. vide Oden 15. lib. 2. *Iam pauca aratro iugera Regia Mores relinquunt.*

CÆMENTA] cæmenta dicta sunt à cadendo: itaque appellantur lapides cæsi. Od. 24. huius libri. *Cementis licet occupes Tyrrenum omnē tuis: & mare Apullicum.*

DIMITTIT] sic habet libri ver. vulg. *Demitit.* REDEMTORE] redemptores dicuntur, qui opus aliquod faciendum suo periculo, certa merce de pacta conduxerunt: ἐργολάβοι dicuntur à Græcis. epist. ad Iul. Florum lib. 2. *Festinat calidus mulis, gerulisque redemptor.* Redimere enim interdum idem valet, quod conducere, ex quo redemptor idem, quod conductor.

TERRÆ FASTIDIOSVS.] qui terra spreta, in mari ædificat.

NEQVE DECEDIT ÆR. TRIR.] sic sup. Ode 16. lib. 2. *Scandis aratas vitiosa nauis Cura.*

POST EQVIT. SEDET ATRA C.] similis sententia est apud Lucr. lib. 2. in princip. *Quod si ridicula hæc, ludibriæque esse videmus, &c.*

ATRA CVRA] atra, id est, tristis. sic Od. xi, lib. 4. *minuentur atra Carmine cure.*

QVOD SI DOL. NEC PHRY. LAP.] vide quæ annotauimus ad Oden illam 16. lib. 2. ita igitur concludit hunc locum. Si neque ædificia magnifica, neque purpureæ vestes, neque Falerna vina, neque vnguenta Persica morbis animi medentur: cur me meæ fortunæ pœniteat, diuitiasque confectæ, & concupiscam ampliores? *De limit habent 2. Vat. cod. & Torn. congruit cum hoc loco ille, epist. ad Loll. 2. li. 1. Non domus, aut fundus, non eris aceruus, & auri, Agrote domini de duxit corpore febres, Non animo curas.* Per Phrygium autem lapidem columnas Phrygiæ significat, quibus fulciebantur & ornabantur atria domorum sumtuosarum. Tibull. li. 3. eleg. 3. *Quidve domus prodest Phrygijs innixa columnis, Tanaro sine tuis, siue Cariste tuis?*

FALERNA VITIS] sic habent libri Iann. & 2. Vat. quam scripturam probo. nam in vulgatis impressum est *Falerna Vitis*: quam lectionem qui recipiunt, subintelligunt *ἀπὸ κοινῆς ὕψης.*

ACHÆMENIVM QVE COSTVM] Persicum vnguentum ab Achæmene Persarum Rege. sup. Od. 12. lib. 2. & Od. 13. epod. *nardum Achæmenium.* de costo vide Plin. lib. 12. cap. 12.

A INVIDENT. POSTIB.] sumtuosis, magno pretio emtis. sup. Od. x. lib. 2. *aulam inuidendam dixit. postibus autem, id est ostijs, seu foribus: vel simpliciter trabibus.*

CVR VALLE PERM. SABINA] id est, cur spreto, & reiecto meo fundo Sabino, in quo valis est peramœna, diuitias curarum, & molestiarum plenas, & plurimo labore partas, & quas itas amplectar? de verbo *mutandi* vide annot. ad Oden 16. lib. 1.

DIVITIAS OPEROS.] id est, laboriosiores, vel maiores & ampliores, vel in quibus & parandis magno labore, magnaque opera, & custodiendis magna cura opus est. Oda 2. lib. 4. *operosa paruis Carmina fingo.*

Ode 2.

Pueros ab ineunte ætate assuefaciendos
asse paupertati, rei militari,
vitæ laboriosæ.

A Ngustam, amici, pauperiem pati
Robustus acri militia puer
Condiscat: & Parthos feroceis
Vexet eques metuendus hasta:
Vitamque sub diuo, & trepidis agat
In rebus. illum ex mtenibus hosticis
Matrona bellantis tyranni
Prospiciens, & adulta virgo,
Suspiret: eheu, ne rudis agminum
Sponsus laceffit regius asperum
Tactu leonem: quem cruenta
Per medias rapit ira cædeis.

C Mors & fugacem persequitur virum:
Nec parcit imbellis iuuentæ
Poplitibus, timidoque tergo.
Virtus repulsa nescia sordida
Intaminatis fulget honoribus:
Nec sumit, aut ponit secureis
Arbitrio popularis auræ.
Virtus recludens immeritis mori
Calum, negata tentat iter via:
Cætusque vulgareis, & vdam
Spernit humum fugiente penna.
Est & fideli tuta silentio
Merces. vetabo, qui Cereris sacrum

*Vulgarit arcana, sub iisdem
Sit trabibus, fragilèmq; mecum
Soluat faselum. sæpe Diespiter
Neglectus, incesto addidit integrum.
Rarò antecedentem scelestum
Deseruit pede pœna claudio.*

ANGUSTAM, AMICI, PAUPERIEM] Sua dens Horatius vt in exercitatione fortitudinis, & patientiæ pueri versentur, non temerè paupertatem sumit, vt vnum è malis humanis, in quo perferendo & insignis patientia desideretur, & animi fortitudo magnopere acuat. Od. 9. lib. 4. *re etus occupat Nomen beati, qui deorum Muneribus sapienter vti, Duramque callet pauperiem pati.* M. Tull. in Rullum, veteres quosdam Romanos commemorat non solum populi honoribus, rebûsq; gestis, verum etiam patientia paupertatis ornatos. Tùm Aristoteles lib. 3. de moribus ad Nicomach. *τὴν πτωχίαν*, id est, paupertatem in rebus malis, & formidolosis numerat: & pater Ennius ita ferebat duo, quæ maxima putantur, onera, vt eis pane delectati videretur. seuam appellat Horat. Od. 12. lib. 1. Duram Od. 9. lib. 4.

ET PARTH. FER.] qui ipsi sunt equites.

VITAMQUE SUB DIVO] omnes ferè libri calamo exarati habent, *sub diuo*, quos sequor, quæquam etiam *sub diu* ferri potest.

ET TREPIDIS AGAT IN REBUS] Arist. *ἐν τοῖς φοβητοῖς*, id est, in rebus formidolosis, & horribilibus. Idem lib. 2. de mor. ad Nicom. ait nos, dum assuescimus res formidolosas contemnere, easq; perferre, & perpeti, forteis fieri. sic locutus est T. Liuius lib. 4. *Et senatus, vt in trepidis rebus, dictatorem dici Mamercum Æmilium iussit.* Idem lib. 3. 4. *orant, ne se in rebus tam trepidis deserat.*

ILLVM EX MOENIBVS HOSTICIS] illum, nempe militem Rom. prospiciens ex mœnibus hostilibus vxor Regis alicuius barbari, cum quo bellum gerat populus Rom. suspiret hoc modo, atque hæc queribunda voce loquatur.

MATRONA BELL. T.] id est, vxor tyranni bellum gerentis. quid intersit inter matronam, & matrem familias docent Festus, & Nonius, & Seruius ad illum locum Virgil. *Æneid. xi. tum muros varia cinxere corona Matrona, pueriq;.*

RUDIS AGMINVM SPONSVS] non exercitatus in pœlijs: imperitus rei militaris.

ASPERVM TACTV LEONEM] militem Rom. seuum, & formidolosum in congressu, seu conflictu. *δυσσπέρων*: translatio est.

QVEM CRVENTA PER MED. RAP.] manlit in translatione. leones autem maximè esse iracundos testatur his grauissimis versibus Lucretius lib. 3. *Sed calidi plus est illis, quibus acria corda, Iracundæque mens facile effervescent in ira: Quo genere in primis mens est violenta leonum, Pectora qui fremitu rumpunt plerumque gementes: Nec capere irarum fluctus in pectore possunt.*

DVLCE ET DECORVM EST, &c.] hanc